

Fülöp Mórícné

Ez az édesanyám [Fülöp Mária Karolina], az egeresi főutcán, hozza a tejet a szomszédoktól.

Nekünk nem volt tehenünk, a szomszédoktól vettük a tejet. Anyám vallásos volt, kóser konyhát tartott, nem keverte a húsféléket a tejtermékekkel. Nem hordott parókát, nem szerette, de a fejét befedte kendővel.

Édesanyám 1880-ban született [Magyar]Nádason. Úgy nevelték, ahogy akkoriban a szokás megkívánta: legyen tisztességes, tisztelettudó, ne legyen illetlen. Inkább a nagypapa jellemét örökölte, aki szigorú, határozottabb, függetlenebb ember volt. Tizenhat évesen már független volt, tudta, mit akar. Szépecske volt, gazdag lány, semmi sem hiányzott neki, sok kérője volt. Két

tulajdonsága volt, amit a kérők elvártak a házasságban: gazdag volt és szép. De okos is volt, sok olyan tulajdonsága volt, amit persze hogy bármely férfi becsülne a feleségénél. Mindezt, amit anyámról tudok, inkább nagymamám mesélte el, mert anyámnak öt gyermeke lévén, nemigen volt ideje mesélni, elmondani az önéletrajzát, volt neki egyéb dolga. Egyetlen nap, mesélte nagymama, négy kérő jött, és ő az ötödiket választotta, apámat. A zsidóknál szabad, mint ahogy más nemzetiségeknél is, rokonok között is házasodni [lásd: házasságra vonatkozó szabályok a Tórában]. Anyám és apám másod-unokatestvérek voltak. Anyai nagymamám és apai nagyapám első unokatestvérek voltak. Nagymamámat, házassága előtt, szintén Fülöpnek hívták. Persze hogy nagyapám nemigen támogatta ezt a házasságot, ámbár nem tilos. Nem akarta, hogy anyám egy unokatestvérhez menjen, ugyanakkor szerette volna, hogy a nagyobbik nővérem hozzámenjen Dávid unokatestvérünkhöz, Róza néni legnagyobbik fiához. Végül is nem volt mit tenniük a nagyszüleimnek, persze hogy áldásukat adták erre a házasságra. Sose bánták meg, sem a nagyszüleim, sem anyám, mert -- ahogy mondják -- elnyűhetett volna egy vascipőt a sok járkálásban, akkor sem találhatott volna jobb férjet apámnál. Nagyon szépen éltek, jó megértésben, öt gyermekük volt -- a legnagyobbikat Bellának hívták, aztán Ernő, aztán Irén, Margit, és az utolsó voltam én, Elza --, így aztán a házasság sikeres volt, ha eltekintünk a nehézségektől. Persze hogy ez mindkettejük érdeme.

A két szülőm közül anyámban volt több energia, jólelkű volt, de nem tűrt meg semmilyen hibát. Minden hibánkat megbüntette, természetesen, ahogy egy gyermeket kell büntetni, a tettekkel arányosan, pedagógikusan, hogy emlékezzünk ezekre a büntetésekre. Anyámnak az volt az elve: a gyermek, amíg kicsi, amíg még befolyásolható, addig sajátítsa el bizonyos tulajdonságokat. Ahogy mondják, a gyermekszoba nagyon fontos. És anyám ragaszkodott ehhez. Tulajdonképpen mi is, mint bármilyen gyermek, eleget rosszkalkodtunk, akarva-akaratlanul alkalmazkodtunk, nem volt kiút, mert ha nem, jött a büntetés. Én örökké hálával gondolok erre: másként nem élhettem volna túl mindazt, amit megéltem az életben. Például: mi heten ültünk az asztalhoz, a szolgálóval nyolcan, és persze hogy mint bármilyen gyermek, de még felnőtt is, válogatósak voltunk, nem ízlett ez, nem ízlett az. Nálunk ilyen nem volt. Ha elkezdtünk kényeskedni, anyám nem szidott, hanem elvette az ételt: "Rendben, nem eszel, majd megeszed este." Este, ha nem ízlett: "...semmi baj, majd reggel." Így aztán biztosan másnap reggel haltunk meg az éhségtől, és megettük; tehát megszoktuk, hogy amit az asztalra tesznek, azt meg kell enni.

Később aztán volt valamelyes szabadságunk, édesanyám sose tiltotta, hogy szórakozni menjünk. És nem jöttek mindig velünk. De a bátyám, aki vagy tizenkét évvel volt nagyobb, mint én, mindig el kellett kísérjen [Ernő bátyja kereken 20 évvel volt idősebb nála: 1902-ben született. -- A szerk.]. Édesanyám megbízott bennünk, és így is mondta: "Én megbízom bennetek..." De persze hogy előtte egy prédikációt tartott, hogy tudjuk, mi a dolgunk. Mindegyikünkkel ezt tette, különösen velem, a legkisebbikkel: "Megbízom benned, okos vagy, és mondom neked, hogy sose bízzál meg egy fiúban, mert a fiúk meglehetősen hazugok, amikor egy lányról van szó. Egy dolgot jól véssz az eszedbe: vigyázz, hogy ne kerülj kellemetlen helyzetekbe, és akkor megőrzöd magadat." Persze, más idők voltak, más volt a divat. Őszintén megvallhatom -- bár nagyon bátor voltam, nagyon barátságos, legtöbb barátom fiú volt --, soha sem felejtettem el az anyám tanácsait, anyám nevelésének köszönhetően tudtam, hogy kell viselkednem a fiúkkal, hogy kell megőriznem a távolságot. Azt hiszem, hogy nagyon kevés anya dicsekedhetett jól nevelt, erkölcsös lánygyermekkel, és ebből a szempontból csak dicsérően beszélhetek anyámról, az elveiről, és mondhatom, hogy az emléke ma is kísér.

Az egész családjával együtt a kolozsvári gettóba vitték, utoljára a tehervagonok mellett láttam, akkor is tiszteltem, és ameddig élek, örökké csak tisztelettel és szeretettel szólhatok édesanyámról. Auschwitzban halt meg.